

Horváth Péter

Bogárvérrel – forgácsok egy fakeresztről –

Simonyi Imre emlékének

Még ki se hirdették a gyászt, a hadak máris szerveződni kezdtek. Frigyes császár az országra támadt, szerződés szerint övé kellett legyen a szent korona. A fattyú is sereget gyűjtött, Beatrix is. A nápolyi nő méltán gondolhatta, hogy elég uralkodói tapasztalatot szerzett Mátyás mellett. Külhoni szokásjog szerint is lehetségesnek látszott, hogy elhált férje trónját megörökölje. Erős kézzel folytathatta volna, amit Mátyás elkezdett. Bizonyos kegyvesztett urak éppen ettől tartva a lengyel Ulászlóért üzentek. Nyámnyila alak ez az Ulászló, de az apja, az öreg Jagelló Kázmér, erős, akaratos, keményfejú lengyel. Mondják, ő parancsolta a fiát Magyarországra. Az ő közbenjárására támogatták Ulászlót a sziléziai és a morva rendek. Mátyás hadvezérei közül is Ulászlót pártolták némelyek. Mivel a zsold késett, a hadirend felbomlott, a híres fekete sereg kisebb csapatokra szakadt, melyik ide, melyik oda állt, útközben egyként rabolva, fosztogatva.

Nálunk is nagy volt a sürgés-forgás. Mi lesz Selmeccel? Kit pártoljunk a nagy tülekedésben? Követek, futárok járták a vidéket, dédelgetett postagalambjaim jó szolgálatot tettek most az apátúrnak, ki szintén sokfelé puhatolódzott, noha fennen hirdette, hogy a domonkos rendnek nem dolga világi ügyekben véleményt mondani. Maga Thurzó úr kétszer is járt nálunk, a kolostorban. Éjszaka érkezett, inkognitó, harmadmagával. Én láttam el a lovaikat. Fertály óránál többet nem időztek, nyargaltak tovább, Krakónak. Sajnáltam szegény lovakat. Ha így lesznek hajszolva, másnapra kidőlnek.

Az apátúr hajnalig égette a gyertyát. Reggel galambokat küldtem Besztercére, Pozsonyba, Esztergomba. Napokig vártuk őket vissza. Pontosabban nem őket, hanem a váltótársaikat. Mert hogy a galambok csak egy irányt ismernek. Postakocsin, kalitkába zárva kell messzire utaztatni őket, onnan aztán már maguk hazaszállnak. De a galambok nem jöttek. Az apátúr egyre komorabb arccal járta imádságos köreit a kerengőben, napjában háromszor is elsétált az istálló felé. Éppen ott volt, amikor nagy szárnycsattogással érkezett egy búbos. Három kört írt le a kolostor felett, azután leszállott, s megült az általam szerkesztett kijárón az istálló padlásablakában. Idegen galamb volt, addig sose láttam. Hagyta magát megfogni, s hogy megszabadítsam a gyűrűjétől. Három körömhegynyi papírszeletkét rejtett a gyűrű. Sietve átadtam az apátúrnak. Mohón emelte közel a szeméhez, az utóbbi időben gyengén látott.

– Nem a miénk – mondta. – Nem nekünk szól.

– Sose láttam eddig – bólintottam. – Mármint a galambot – tettem hozzá, magyarázatképpen. – Tudod, apáturam, megesik, hogy a legjobb madarak is elfáradnak a sok repülésben. Nem tudni, miért, de ilyenkor oda ereszkednek alá egy kis pihenésre, ahol testvéreikre lelnek. Így kerülhetett ide most, mihozzánk a búbos. De hogy honnan és hogy hová tartott...

Az apátúr már nem volt a kertben. Mint később megtudtam, a másoló cellába sietett, Johannes testvérhez, hogy a szemlencsáját tőle kölcsön vegye. Együtt bogarászták át az elfogott üzenetet, de mukkot se értettek belőle. Csupán három betű állt az aprócska levél elején, amint a végén más kettő. Köztük számok, vesszők és csillagok, érthetetlen rendben. Mindezt maga Johannes mesélte el, másnap, amikor a cellájában meglátogattam. Meg is mutatta nekem a levél másolatát.

P.A.L. II. 7 ** 1-1,2,3,4,5,6 * 7-2,9,10,11 * 26-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10 * 9-10,11,12,13,14 * 29-7,8,9,10,11 * 35-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11 * 32-9,11 * 5-78 * 14-2,3,4 * 15-22,23,24,25,26 * BX

Ekkor kaptam életem első sugallatát.

Forróság öntött el, remegve verejtékeztem.

– Mi van, Nyúlászaj? – mordult rám Johannes.

– Bocsáss meg! Valami eszembe jutott. A Szent... a Szentírás...! – dadogtam.

Elsötétült a tekintete.

– Az én lelkem gondozásával teneked ne legyen dolgod!
 – Nem arra gondoltam!
 – A te lelked nem számít! – legyintett. – Ilyen ferde képpel így se, úgy se engednek a mennybe. Nem tudtam levenni szememet a papírszeletről.
 – Nyisd fel a Bibliát! Pál apostol második levele... Az első, amit korinthoszbélieknek... hogyan is kezdődik?
 – Mi van?! – förmedt rám. – Mit dadogsz?!
 – Könyörögve kérek, hadd lapozzam fel!
 – Nem tudom, miért nem öltelek meg, amikor először találkoztunk. – Kedvszegetten felállt a lócáról, a parányi ablak elé lépett. Odakint ragyogott a délutáni napfény. A csöndes meditáció ideje volt ez. A barátok ilyenkor mind visszavonulnak, hogy cellájuk hűvösében imádkozzanak – vagy titokban aludjanak egyet. Meztelen talppal, nesztelen surrantam végig a folyosón, ha meditációra hivatott. Senki nem vett észre. – Ott van a Szentírás, a dikóm fejénél – morogta Johannes. – Ne hidd, hogy az ima megvált a vétkeid alól. Minden bűn egyforma, a végső mérlegelésnél. Gyerünk már, mi lesz? Mit piszmogsz? Hiszen kívülről tudod az egészet!
 Alig tudtam fellapozni a kérdéses oldalt, a kezem annyira remegett.
 – Ez az! Itt van! Pál apostol első levele a korinthoszbéliekhez. Lássuk, hogy kezdődik! Első bekezdés, első mondat. *„Amik felől pedig írtatok nekem...”* Aztán a hetedik passzus második szava... - vezettem az ujjam tovább a Biblia sorain -, *„szeretném”*... és kilenc, tíz, tizenegy... *„én magam is”*. – Egészen belezsibbadtam. *„Úgy ítélem azért, hogy...”* - olvastam immár, szinte folyamatosan -, *a jelenvaló szükség miatt... jobb házasságban élni, mint égni... mert az idő rövidre van szabva.”*
 – Mit hadoválsz? – fordult felém Johannes.
 – *„Ezt pedig a ti hasznotokra mondom, nem hogy tört vessek nektek”* - olvastam tovább a számok által kijelölt szöveget. – *„A házasság... egyenlő akaratból... meg van szentelve. Békeségre hívott minket az Isten.”* Végül pedig: *BX*. Ez nem lehet más, mint Beatrix királyné nevének rövidítése! – jelentettem büszkén, szinte megdicsőülve.
 Kitépte kezemből a cetlit, kirohant a cellából.
 Fél óra múltán az apátúr magához rendelt.
 – Johannes testvér szerint éppen a celláját takarítottad, amikor sugallatott kapott, és előtted a galamb üzenetét fennhangon megfejtette – mondta az apátúr. – Hallottad, mit mondott?
 – Igen – bólintottam. – Bocsáss meg, kérek.
 – Miért kéred a bocsánatomat?
 Hallgattam, lesunyit fejjel.
 – Halljuk!
 Felemeltem a tekintetemet. Johannes rettegve nézett rám. Elnyílt vértelen ajka:
 – Hazudni fog!
 Az apátúr szóra se méltatta. Engem vizslatott fekete bogár-szemének szúrós tekintetével.
 – Tehát?
 – Johannes testvér nem tehet róla – hadartam. – Nem lett volna szabad megzavarnom őt elmélkedés közben, de elpiszmogtam az időt a samaraimmal, s mivel megígértem neki, hogy a celláját kitakarítom...
 – Elég! – intett az apátúr. – Ez nem érdekel! Azt mondd, mit hallottál? De lassan beszélj, hogy minden szavadat értsem!
 Elismételtem a megfejtett, titkos üzenetet.
 – Ezt már hallottam! – bólintott. – De azt persze, nem tudod, miként olvasta ki a szent mondatokból éppen ezt?
 Lopva Johannesra néztem. Összetörten állt ott, és valahogy hirtelen megöregedve. Amúgy sem volt már fiatalember. Negyvenéves múltott, mikor megismertem. Most ötven lehet. Az apátúr már a hatvanát is elhagyta egy éve, Johannes mégis idősebbnek tetszett, ahogy ott állt, a falnál, fehéren, magába roskadva. Mintha még a taknya is folyna, de nem vette észre. Megsajnáltam.
 – De tudom, apátúr! – bólintottam. – Őszintén feltárom előtted bűnös lelkemet. Bár megtiltottad, hogy Johannes testvér a tudás örömét megossza velem, ő a végtelen jóságát megfékezni sose volna képes. Évek óta tűri, hogy tudományának lehalló morzsáit csuhája széléről felcsipegessem. Így történhetett, hogy a levél számainak titkát... együtt fejtettük meg.
 – Igaz ez? – fordult az apátúr Johanneshoz.
 – Nem igaz! – tiltakozott Johannes. – Hazudik a sánta!
 – Nem hazudok – mondtam –, bár az igaz, hogy a kevélység bűnébe tévedtem. Az én szerepem valóban csekélyebb ebben a dologban. Csak annyi, hogy ott voltam, ahol nem lett volna szabad, mégis lennem kellett. De azt

igenis hallottam, amint Johannes testvér a számokat sorolja, s a hozzájuk tartozó szavakat kiejti. Meg is magyarázta a rejtjel kulcsát nekem.

– Csakugyan? – csattant az apátúr hangja. – Akkor miképp lehet, hogy éppen erre a kulcsra nem emlékszik? Mert nem emlékszel, ugye? – mordult Johannesra.

– Nem, apáturam - suttogta az, végképp összetörve.

– Márpedig a nélkül a levél nem ér egy fabatkát sem! – Az apátúr dühöngött. – Ha nem nyer bizonyoságot, hogy a számok rendje valóban azokat a szókat jelöli, amelyeket megfejtésül kínáltak itt nekem, akkor joggal hihetem, hogy olyasmibe akartok belesodorni, ami a vesztemet okozza! És nem csak az enyémet! – Soha nem láttam még ennyire feldúltnak. – Az egész kolostor elveszhet! Ez itt nem tréfa! – üvöltött. – A város, sőt, az ország sorsa múlhat ezen az üzeneten!

– Tudom – bólintottam alázatosan.

– Eh! – toporzékkolt. – Mit tudhat erről egy söprögető szolgál!

Már engem rázott a hideg izgalom.

– Kérlek, ne ítélj igaztalanul. – Johannes úgy bámult rám, enyhén elnyíló, fogatlan szájjal, mintha még sose látott volna. Végre megértette, hogy nem elárulni, de védeni próbálok. – Johannes atya a testvéröccseként szeret engem, én is úgy tisztelem őt, mintha bátyám lenne.

– Nagyon szép! – dühöngött a perjel. – Gratulálok mind a kettőtöknek! De azt mondd meg nekem te, nyúlszájú fattyú – fordult hozzám –, miként lehet, hogy a „testvérbátyád” nem tudja felidézni, milyen összefüggésben állnak a számok egymással?

– Talán elfeledte.

– Úgy? Reggel még tudta, de délutánra elfelejtette?

– Idősödő emberrel olykor megesik ez.

– És, persze a rejtjel kulcsára te se emlékszel?!

– De igen. Én igen. Hiszen behatóan elmagyarázta nekem.

– Valóban – nézett rám az apátúr, gúnyosan. – Hm – mondta később. – Azt hiszem, tévedtem veled kapcsolatban. Veszélyesebb vagy, mint amilyennek ítételek.

– Nem vagyok veszélyes, csak hű – válaszoltam.

– Akkor mire vársz? Halljam azt a magyarázatot, te... Savonarola.

Nem tetszett, hogy a nemrég megégetett papot említi velem kapcsolatban. Sietve hadartam:

– A nagy P, az A és az L Pál apostol nevét jelölik. A betűk után álló római kettes Szent Pál második üzenetére utal, arra a levélre, amelyet először intézett a Korinthoszbeliékhöz. A titkos üzenet e levél első hat szavával kezdődik, miként azt a számok kijelölik. Azután jön a hetedik bekezdés második, kilencedik, tizedik és tizenegyedik szava, a leírt számjegyek szerint. Ezeket csillag választja el a következő jeltől, amely a huszonhatodik bekezdés első szavával indul, és...

Az apátúr leintett. Fellapozta a Szentírást, percekig böngészte.

– Menj ki – mondta végül Johannesnak.

Az sápadtan távozott.

– Ezek szerint – szólt az apátúr, amint kettesben maradtunk –, a levél titkát te fejtetted meg.

– Nem, atyám. Úgy volt, ahogyan elmondtam.

– Mégiscsak bolond vagy! – nézett rám tűnődve. – Nem egy roskatag, vén kelekótyához kell hűségnek lenned.

– Nem is hozzá vagyok én hű – feleltem erre –, hanem tehozzád, apátúr, valamint Krisztushoz meg a Jóistenhez.

A titkos levél igazat írt. Ulászló és Beatrix kiegyezett, hogy a magyar koronát együtt szerezzék meg. Bakócz Tamás adta össze őket a budai palota kápolnájában, szerény külsőségek között, majdhogynem titokban. A nagy sietségben a királyné nem vette észre, hogy Bakócz kérdésére – „Akarod-e az itt megjelent Nápolyi Beatrixet, Mátyás özvegyét, Isten kegyelméből hajdan Magyarország, Csehország és hűbéri tartományainak királynéját, nápolyi hercegnőt, stb, stb... feleségül venni?” - Ulászló nem az előírt regulával felelt.

Igent mondott, *akarom* helyett.

A házasság tehát nem volt érvényes.

Nem véletlenül suttogták országszerte, hogy mióta meghalt Mátyás, oda az igazság, mint egy népmesében.

A királyné azonban hiába várta friss urát hajnalban, az nem tette tiszteletét az ágyasházban, hogy a nászt elhálja. Miután belső szolgálai halálra válva jelentették neki, hogy Ulászló már az ámen után elhagyta a várat, a nápolyi nő magához rendelte Bakóczot. A jobbágyivadékból bíborossá lett nagyúr kissé lomposan s álmosan érkezett a nászra díszített ágyasházba.

– Hol a férjem?
 – Fájdalom, feleség, a királynak el kellett utaznia.
 – A nászéjszakáján?
 – Te is tudod, hogy bizonyos dolgok nem tűrnek halasztást.
 – Vigyázz magadra, bíboros! Ha megtudom, hogy szándékosan intézted így...
 – Én, királyném? – mosolyodott el a semmiből nagyúrrá tett Bakócz. – Kis pont vagyok én ahhoz, hogy felségek ügyében...

– Te bírtál rá, hogy minden pompa nélkül, jószerezvel titokban nyújtsam a kezemet ennek a Dobzse úrnak!
 – Csupán bátorkodtam felséged figyelmét felhívni néhány körülményre – felelte Bakócz olyan hangszíjjal, amelyről nem lehetett eldönteni, végtelenül alázatos és nyájas, avagy határtalanul gunyoros és szentelen –, mely körülmények szerint bölcsebb a házasságkötést kis ideig még nem nagydobra verni... Amíg Frigyes császár nem tud felségtek nászáról – magyarázta kenetteljesen –, okkal hiheti, hogy vannak még jogos reményei a koronát illetően, így nem támad minket fegyverrel derékba. Miksa harci kedvét is fékezi. Ezzel időt nyerünk, így friss uradnak módjában áll a határainkon belül a lázadókat leverni, és...

– Ha igaz, amit néhány hű emberem jelentett, Bakócz – sziszegte Beatrix –, és valóban titkos szerződés kötötték Ulászló és néhány rongyos bán közt, hogy házasságunkat megpróbáljátok majd a pápánál érvényteleníteni...

– Csak nem gondolod, királyném, hogy én, pap létemre, az oltár előtt...
 – Elbuzsz te is, ahogy mind elbuktak, akik megpróbálták ujjat húzni velem! – emelte fel hangját a királyné.
 – A pápa kedvel engem, mögöttem áll fél Itália, az országban is vannak híveim...

– Ismered a szívemet, királyné – hátrált Bakócz. – Tudod, hogy Mátyás halála után az elsők között biztosítottalak pártfogásomról.

– Engem te ne merészelj pártfogolni, jobbágy! Nekem te feltétlen hűséggel tartozol!
 – Hűséggel csak Istennek és a szentatyának, valamint az országnak tartozom. – Hideg tekintetét az asszony arcára emelte. – Ezen kívül pedig be kell vallanom: kaptam az önénél jobb ajánlatot is, madame.

Beatrix megsédült.

– Felségáruló beszéd!

– Inkább higgadtnak és igaznak mondanám. Nem én fenyegettelek téged azzal, hogy megnyitom váraimat Miksa hadai előtt, ha...

– Ezért lakolni fogsz! Hol van vérteseim parancsnoka?

– Nincsenek vérteseid, királyné.

– A fekete sereg...

– Fájdalom, de a sereg szétszéledt. Nem kapták meg a zsoldjukat.

– Tízezer aranyforintot küldtettem hozzájuk gyors futárral...

– Nem biztonságosak az ország útjai, hölgyem.

A nápolyi nő nehezen nyugodott bele, hogy a barbárok törbe csalták. Évekig hadakozott – ahogyan ő mondta – az ország javáért, de hatalmát nem tudta megszilárdítani Ulászló mellett, aki valóban megtámadta a házasságot, sőt, volt olyan arcátlan, hogy Beatrixet öregnek és meddőnek nevezte, mi több, háztűznéző követségeket küldözött Európa szerte. Beatrix belefogyott a kudarcba és a megaláztatásba. A szentév derekán távozott Budáról, jelentéktelen kísérettel. Hazatérvén a dicsélt uralkodásból, visszavonult Ischia szigetére, s lánykorának kedvelt narancsligetei közt halt meg, elfeledve. Nyugodjék békében.